

Dr. Fran Barac

26. VIII. 1972., Šemovci - 20. XI. 1940, Zagreb

Mr. sc. Ivica ZVONAR
Odsjek za povijesne znanosti HAZU, Zagreb

DR. FRAN BARAC - SVEĆENIK, TEOLOG I POLITIČAR

UVOD

*D*r. Fran Barac je u hrvatskoj povijesti prve polovine 20. stoljeća ostao, ponajprije, zabilježen kao političar koji je vrlo aktivno djelovao u vrijeme raspada Austro-Ugarske Monarhije, odnosno nastajanja države južnoslavenskih naroda. U nastojanju da cjelovitije sagledamo njegov život i djelovanje, javlja se potreba da upoznamo Barca kao svećenika, pedagoga i teologa. Budući da je dr. Barac svojim predanim radom ostavio trag na pedagoškom i znanstvenom polju te je bio vrlo aktivan u političkom i crkvenom životu Hrvatske, nastojat ćemo ukratko analizirati njegovo djelovanje u tim segmentima. U hrvatskoj historiografiji Barčeva je aktivnost tek fragmentarno istražena, stoga ovaj rad želi upozoriti na dr. Barca kako bi se pokušalo od zaborava oteti spomen na jednu zanimljivu i važnu osobu iz novije hrvatske povijesti.¹

SVEĆENIK I ZNANSTVENIK, DR. FRAN BARAC

Fran Barac rođen je u imućnoj obitelji u selu Šemovci², općina Virje, 26. kolovoza 1872. godine. Od 1882. do 1888. godine Barac je bio đak požeške kolegije u kojoj je završio šest razreda.³ Potom je ujesen 1888. prešao u nadbiskupski licej u Zagrebu gdje je pohađao VII. i VIII. razred te položio ispit zrelosti u srpnju 1890. godine. Svršivši gimnaziju, iste godine upisao se na bogosloviju u Zagrebu gdje je, nakon osam semestara, 1894. završio studije i bio zaređen za svećenika.⁴ Nakon toga je u jesen iste godine nastupio u službu u Nadbiskupskoj kancelariji⁵ da bi već u veljači 1895. postao gimnazijski kateheta i prefekt požeške kolegije. Sljedeće godine, 16. srpnja 1896., Barac je bio "osposobljen iz vjeronaučne struke za cijelu gimnaziju pred preč. duh. stolom nadbiskupije zagrebačke".⁶ Na katehetskom kongresu u Đakovu 1898. godine predlagao je reformu vjeronaučnog nastavnog plana za srednje škole.⁷

U Požezi je Barac ostavio snažan trag kao vjeroučitelj koji je kod svojih učenika poticao kulturu dijaloga i učio ih kritičkom pristupu stvarima. 1899. godine obnovio je rad "Marijine kongregacije gimnazijalaca" koja je širila "riječima i djelima pravi kršćanski život" pa je stoga za gimnazijsku mladež predstavljala poticaj i uzor. Sa svojim je đacima Barac održavao priredbe za javnost, a slao ih je i na domagojske sastanke u Zagreb. Znao je kako da "svestrano teološki i pedagoški produbi i rješava vitalne probleme srednjoškolske nastave" jer, bio je vrstan psiholog i odgojitelj mladeži.⁸ Kao kateheta, dr. Barac se isticao "velikom stručnom spremom, snažnom rječitošću i zauzimanjem za svoje učenike, koji su ga duboko poštivali".⁹ U svom je radu bio marljiv, "neumoran i brižan za dobro katoličkog đastva i njegova odgoja"¹⁰. Uz sve dužnosti, Barac je u Požezi našao vremena i za bavljenje znanstvenim radom. Tako je u razdoblju od 1900. do 1904. godine preko praznika odlazio na sveučiliš-

ta u Fribourgu i Louvainu kako bi proširio svoja znanja. Stoga je za školsku godinu 1902./1903. dobio "dopust u svrhu usavršavanja u bogoslovskoj struci apologetike".¹¹ U Zagrebu je 1902. bio promoviran u zvanje doktora teologije, a na Bogoslovnom fakultetu je početkom 1907. godine habilitirao radnjom "O modernoj katoličkoj apologetici". Naredbom bana od 11. ožujka iste godine dobio je "dozvolu predavanja (veniam legendi) iz "apologetike te podrijetla i potrebe religije uopće" na bogoslovnom fakultetu kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu".¹² Krajem 1909. godine Barac je otišao iz Požege u Zagreb gdje je u razdoblju od 1909. do 1911. djelovao kao kateheta gornjogradske gimnazije i kao privatni docent.¹³

Početkom 1911. godine dr. Antun Bauer postavljen je za koadjutora nadbiskupu Posiloviću¹⁴ pa je dr. Barac preuzeo Bauеровu katedru i imenovan je izvanrednim, a 1913. godine i redovnim profesorom apologetike i opće dogmatike na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U dva je navrata (1913./1914. i 1922./1923.) Barac bio dekan Bogoslovnog fakulteta, a 1915/1916. je obnašao službu rektora zagrebačkog Sveučilišta.¹⁵ U svojem znanstvenom radu je osobito isticao važnost komparativnog studija religija. Tako su njegovim zauzimanjem, a uz potporu nadbiskupa dr. A. Bauera i profesora I. Bujanovića, na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu bile osnovane četiri nove katedre i to za: filozofiju, povijest religija, povijest dogmi i istočno bogoslovlje. Kao didaktičar i znanstvenik na sveučilišnoj katedri apologetike, Barac se nije "žacao da provede enciklopedijsku i psihologijsku koncentraciju obuke", a posebice je nastojao osvjetljavati probleme s raznih strana. Dr. Barac je, kao metodičar i pedagog, gledajući u cjelini njegove radove, "prvak svog vremena po znanstvenom radu, po savjesnosti, po dubini i elastičnosti psihološke akomodacije u razumijevanju i izgradnji karaktera povjerene mu hrvatske srednjoškolske mladeži".¹⁶

Osobito važnu ulogu Barac je imao u osnivanju Hrvatske bogoslovne akademije (HBA) u kojoj je od 1923. do 1935. godine obnašao službu potpredsjednika, a nakon smrti don Frane Bulića (1935.god.), izabran je "jednodušno aklamacijom" za predsjednika. Rad Hrvatske bogoslovne akademije je Barac osobno financijski pomagao¹⁷, a Akademija je upravo njegovim nastojanjem organizirana i "u život privedena".¹⁸ Barac je smatrao da svi oni koji pomažu rad i izgradnju HBA, doprinose "svoj kamečak izgradnji, razvoju i usavršenju katoličkog dijela hrvatskog naroda".¹⁹

Zbog svojih je političkih aktivnosti i stavova dr. Barac bio sputavan u napredovanju, a 1924. godine nasilno umirovljen rješenjem ministra prosvjete Svetozara Pribičevića. Tada ga je nadbiskup Bauer u znak protesta imenovao kanonikom. Godine 1925. Barac je ponovno vraćen na Fakultet gdje je reвно obavljao službu profesora sve do podnošenja zahtjeva za umirovljenje 1937. godine.²⁰

Tijekom 1927. godine je dr. Barac radio na sjedinjenju Staroslavenske akademije u Krku i Leonovog društva u Senju s HBA. Oba su se društva 24. siječnja 1928. ujedinila u jedno društvo - "HBA s jednim ciljem, a to je unapređivanje bogoslovne znanosti i svih pomoćnih struka".²¹ Na glavnoj skupštini HBA, 26. ožujka 1930. godine, Barac je u svezi toga rekao: "Proveli smo jedan dio naše zadatke, da prikupimo rascjepkane sile, da u HBA organiziramo naučni rad u pojedinim vrstama bogoslovne znanosti". Također, ujedinjenjem je bio povećan i fond Akademijine knjižnice.²²

Kada je nadbiskup Bauer odlučio graditi sjemenište, Barcu je povjerio službu tajnika građevnog odbora. Tako je on u razdoblju od 1929. do 1937. godine vodio gradnju sjemeništa i obavljao službu rektora Nadbiskupskog dječjačkog sjemeništa na Šalati.²³ Kao rektor Sjemeništa "trošio je svoje velike energije u upravu novoga zavoda" čiju je izgradnju i osobno financijski pomagao.²⁴

Dr. Barac je, uz navedene aktivnosti, mnogo pisao. Njegova sklonost pisanoj riječi datira još iz studentskih dana, odnosno od samog početka svećeničke službe kada je započeo plodnu suradnju u

crkvenim listovima. U Požegi je još 1906. godine objavio, kao zasebnu knjižicu, jedan svoj govor u čast Strossmayeru. Za srednje škole je napisao udžbenike "Liturgika ili nauka o bogoštovnim obredima Katoličke crkve" (Zagreb, 1908.) i "Katolička dogmatika ili nauka o vjerskim istinama, katoličkim napose" (Zagreb, 1909.). Oba djela su doživjela jedno, odnosno dva ponovna izdanja. Upravo u "Katoličkoj dogmatici" možemo vrlo jasno vidjeti širinu Barčeve naobrazbe. Tu je pokazao da, uz teologiju, vrlo dobro poznaje filozofiju, psihologiju i određene segmente moderne biologije te da prati stranu literaturu na tim područjima. Tijekom Prvoga svjetskoga rata objavio je u formatu male knjižice svoje predavanje koje je održao 16. studenog 1915. godine u Zagrebu pod naslovom "Rat i vjera". Marljivo je surađivao u crkvenom pedagoškom časopisu *Kršćanska škola* te je objavio više stručnih članaka i recenzija iz područja katehetike i pedagogije kao i niz teoloških rasprava u kojima obrađuje pitanja vezana uz apologetiku i povijest religija. Suradivao je Barac i u *Katoličkom listu* kojemu je bio urednik od 1914. do 1919. te u *Bogoslovskoj smotri* koju je uređivao zajedno s dr. Josipom Pazmanom u razdoblju od 1912. do 1918. godine.²⁵

Filozofski i teološki doprinos dr. Barca razvoju hrvatske filozofije krajem 19. i početkom 20. stoljeća je, također, bio vrlo plodonosan. Njegove rasprave s početka 20. stoljeća, a osobito habilitacijska studija, unijele su živost u razvoj hrvatske filozofske misli unutar neoskolastičkog pokreta.²⁶ U sučeljavanju katoličkog mislioca s pitanjima modernizma, Barac se pitao "vrijedi li još uvijek naša tradicionalna apologetika ili se treba latiti nove?". U tom kontekstu on je bio kritičar skolastičke metode jer je želio pripremiti put novim načinima razmišljanja. Smatrao je da skolastička filozofija treba određene korekture jer razvoj prirodnih znanosti traži u stanovitoj mjeri napuštanje starih formi. Prema njegovom sudu, stare metode "nijesu u svojoj jezgri zališne i nevaljale, nego nužne", a nove nisu "revolucionarne i heretične", već su vrlo korisne. Metode se trebaju zasnivati na "principu strogo znanstvenome, ljudskome, prirodnome". U tom sustavu, apologetika predstavlja "most od filozofije k teologiji".²⁷

Članke o političkim prilikama u Hrvatskoj i o potrebi federalističkog uređenja Kraljevine SHS objavljivao je Barac u razdoblju od 1920. do 1922. godine u listovima *Graničar*, *Hrvat*, *Hrvatska sloga* i *Srijem*. U njima je pokušao čitateljstvu razložiti problematiku vezanu za ustavno uređenje te prikazati moguća rješenja stanja u državi. Nezadovoljstvo stanjem u Kraljevini SHS Barac je jasno iskazivao u svojim novinskim člancima u kojima je često naglašavao da u novoj državi Hrvatima nije ništa bolje nego u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Hrvati su, isticao je Barac, bili nezadovoljni državnim ustrojstvom, teškim teretima i neznatnim pravima jer je vlast ograničavala narodni razvoj i kažnjavala batinama. Zato je on permanentno upozoravao da treba državu reorganizirati na federativnom principu.²⁸

Svojim prilozima i aktivnim doprinosom Barac je nastojao pomoći dobrotvorne akcije te popularizirati znanstveni rad i javna predavanja. Stoga je rado sudjelovao u ciklusima javnih predavanja što ih je Hrvatska bogoslovska akademija priređivala u adventu i korizmi.²⁹ Također, obnašao je dužnost predsjednika Kr. zem. povjerenstva za priznanje u inozemstvu stečenih doktorskih diploma medicine te je bio predsjednik društva "Hrvatska mensa academica" i predsjednik odbora akademičke bolesničke zaklade.³⁰ Kada je, uslijed jakog potresa koji je 27. ožujka 1938. godine pogodio Podravinu, znatne štete pretrpjela Kapela Sv. Križa u Šemovcima, Barac je kao rođeni Šemovčanin, darom od 5.000 dinara pomogao popravak crkve.³¹ O njegovoj plemenitosti svjedoči nam i podatak da je oporučno ostavio svoje knjige bogoslovske i filozofske sadržaja Hrvatskoj bogoslovskoj akademiji.³² U ratno i poratno vrijeme uvijek je spremno pomagao mnogima koji su bili u nevolji i potrebi.³³

Zbog iscrpljenosti tijekom obavljanja profesorske službe na fakultetu i kanoničke službe u katedrali i ordinarijatu te dugogodišnjeg političkog djelovanja i bolesti, Barac je početkom 1938. godine umirovljen. Nakon toga se povukao iz javnog života te je u miru nastavio raditi kod kuće, svjestan da neizlječivi rak grla polagano i sigurno privodi njegov život kraju. Umro je 20. rujna 1940. u kući na Kaptolu 10 u Zagrebu.³⁴ Sprovod je bio održan 23. rujna 1940., a prisustvovalo mu je mnoštvo ljudi. Prigodom pokopa na zagrebačkom Mirogoju, mnogi su govornici isticali Barčev znanstveni i politički rad te njegovu brigu za sudbinu hrvatskog naroda.³⁵ Hrvatska javnost ga je ispratila s "pohvalama i priznanjima" za požrtvovni rad u "najkritičnijim trenucima naše hrvatske povijesti" dok je kao svećenik ostao zabilježen kroz svoja nastojanja u kojima je vrlo aktivno i sveobuhvatno "zahvatio u crkveni život zagrebačke nadbiskupije i hrvatskoga naroda", zahvaljujući "velikim sposobnostima uma, volje i srca" koje su ga krasile.³⁶

KRATKI PRIKAZ POLITIČKOG DJELOVANJA FRANA BARCA

Dr. Fran Barac nije bio samo svećenik, nego i "javni radnik, priznat i cijenjen".³⁷ Uz svoje pedagoško i svećeničko djelovanje aktivno je sudjelovao u političkom životu Hrvata kao sljedbenik Starčevićeve Stranke prava. "Položaj urednika "Katol. Lista", želja da koristi svome narodu u odlučnim časovima, dok su mnogi pozvani lajci bili razbacani po bojištima, ponukala je dra Barca, da aktivno zađe na političko polje."³⁸ Njegova politička djelatnost je bila osobito zapažena za Prvog svjetskog rata kada je održavao vezu između predstavnika političkih stranaka u zemlji s članovima Jugoslavenkog odbora te sa šefom Srpskog presbira u Ženevi.³⁹ Ukupno je tri puta putovao u Švicarsku (potkraj kolovoza 1915., u kolovozu 1917. godine te u kolovozu 1918. godine.)⁴⁰, a njegove su misije, odnosno Trumbićeve poruke i informacije o političkim prilikama u inozemstvu koje je donosio u Zagreb, utjecale na formiranje stavova i aktivnosti pojedinih političkih stranaka i grupa u Hrvatskoj (zaokret starčevićanaca u "jugoslavenstvo"; njihova radikalizacija u nacionalnom pitanju; želja i nastojanja da što prije postignu "nacionalnu koncentraciju" i dr.).⁴¹ Barac je u razgovorima u Švicarskoj polazio od ideje hrvatskog državnog prava i težnje da Hrvati bar u prvo vrijeme sačuvaju svoju državnu posebnost.⁴² Postupno je on, vjerojatno pod utjecajem svojih susreta s Trumbićem i srpskim predstavnikom B. Markovićem te razvojem općih političkih prilika u zemlji i u svijetu, sve aktivnije djelovao na oživotvorenju ideje stvaranja države južnoslavenskih naroda. Posebnu je brigu pri tom pokazivao za položaj Crkve i katolika u budućoj državnoj zajednici.⁴³

Početkom 1916. godine je dr. Barac kao rektor Zagrebačkog sveučilišta u ime akademičkog senata predao počasne doktorske diplome "Njeg. ces. i kr. Visosti nadvojvodi Eugenu i generalu pješačtva Svetozaru pl. Borojeviću od Bojne". Zanimljivo je napomenuti da je tom prigodom sveučilišno izaslanstvo putovalo u "glavni stan jugozapadne vojske, bojna pošta 149 i stan c. i kr. zapovjedništva 5. vojske, bojna pošta 305" kako bi se izvršila svečanost promocije⁴⁴ na kojoj su obojica bili promovirani "na čast doktora pravoslavnih i državoslavnih znanosti Honoris causa".⁴⁵ Budući da je Barac osobno poznao generala Borojevića, on je u ime hrvatskog zastupstva i Jugoslavenkog odbora 1917. godine neuspješno pregovarao s njim kao zapovjednikom habsburške vojske na talijanskoj fronti da ovaj sa što većim dijelom vojske pređe na stranu Saveznika i tako pridonese njihovoj pobjedi i oslobođenju Hrvatske od Habsburgovaca.⁴⁶

Mnogi zborovi katoličkih svećenika i redovnika iz svih hrvatskih krajeva te Slovenije i Bosne i Hercegovine dali su tijekom 1918. godine izjave u dnevnom tisku u kojima su se javno izjasnili "za sa-

moodređenje, jedinstvo i nezavisnost jednog te istog naroda Hrvata, Srba i Slovenaca". Tako su početkom veljače 1918. "svećenici glavnoga grada Hrvatske", Zagreba, među kojima je bio potpisan i dr. Fran Barac, dali izjavu u kojoj izražavaju solidarnost "s ovom svojom braćom i sa svim onim narodnim trudbenicima koji misle i rade oko ovog velikog narodnog cilja na temelju hrvatskog državnog prava i nacionalnog principa, kako je sve to izrečeno i u znamenitoj deklaraciji Južnoslavenskoga kluba u Beču 30. svibnja 1917."⁴⁷

U Zagrebu su se 2. i 3. ožujka 1918. godine sastali predstavnici političkih stranaka i grupa iz Hrvatske i Slavonije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Dalmacije, Istre i Međimurja radi rasprave o "općem političkom i narodnom položaju". Složili su se da je "nužna koncentracija svih stranaka i grupa" koje, polazeći od stanovišta narodnog jedinstva i načela narodnog samoodređenja, traže "svoju narodnu, nezavisnu, na demokratskim temeljima uređenu državu Slovenaca, Hrvata i Srba". Među sudionicima toga skupa s područja Hrvatske i Slavonije bio je i dr. Barac.⁴⁸

Fran Barac je bio aktivni sudionik političkih rasprava Narodnog vijeća u Zagrebu tijekom listopada, studenoga i prosinca 1918. godine, a koji su se odvijali u posljednjoj fazi raspada Austro-Ugarske Monarhije, odnosno pri formiranju jugoslavenske države.⁴⁹ Bio je član odbora od 28 osoba koje je izabralo Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba. Odbor je imao punu ovlast da u sporazumu s vladom Kraljevine Srbije i predstavnicima političkih stranaka u Srbiji i Crnoj Gori "bezodvlačno provede organizaciju jedinstvene države".⁵⁰ Osobito su bili zapaženi njegovi istupi na ključnim sjednicama Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS održanim u razdoblju od 23. do 26. studenog u Zagrebu⁵¹ kada se usprotivio prijedlozima o žurnom slanju delegacije u Beograd kako bi se dogovorilo hitno ujedinjenje sa Srbijom.⁵²

Poslije provedenog ujedinjenja delegacija Narodnog vijeća SHS održala je u Beogradu 3. prosinca 1918. godine sjednicu i uputila svečanu adresu prijestolonasljedniku Aleksandru u kojoj je tražila da se osnuje jedinstvena vlada i privremeno zajedničko narodno predstavništvo. Radi stvaranje vlade, delegacija Narodnog vijeća je izabrala odbor od 12 članova kojemu je bilo povjereno da u dogovoru s članovima srpske vlade učini sve što je potrebno za stvaranje zajedničke vlade. Hrvatski predstavnici, Janko Šimrak i Fran Barac, izabrani su 6. prosinca 1918. godine u poseban odbor Narodnog vijeća te su ostali u Beogradu zbog priprema u svezi sastava zajedničke vlade.⁵³ Zanimljivo je ovdje napomenuti da akt stvaranja Kraljevine SHS od 1. prosinca 1918. "nije priznala HSP, što je odmah sutradan objavila, kao ni HPSS", a upravo su Stjepan Radić i seljačka stranka tada "zastupali četiri petine hrvatskoga naroda".⁵⁴ Okvir za političko djelovanje u ovom je vremenu bio vrlo složen jer su na hrvatsku politiku snažno djelovale teritorijalne pretenzije Italije i Srbije te relativno utjecajan krug nosilaca političkoga života u Hrvatskoj koji su bili pristaše jugoslavenske misli. Nepoznavanje pravog stanja stvari u drugim južnoslavenskim zemljama te konfuzne domaće političke i sigurnosne prilike, dodatno su otežavale zamršeno stanje. Dakle, Hrvatska je u novu državu ušla "nepripravljena, bez čvrsta i jasna programa, bez ikakva jamstva i u stanovitu zanosu znatnog dijela političara i intelektualaca te na temelju neispitana raspoloženja cijeloga naroda".⁵⁵ Također, politička je elita zanemarivala činjenicu da južnoslavenski narodi "nisu imali zajedničke političke filozofije i iskustva na kojima bi mogli izgraditi jednu novu političku zajednicu" jer novu je državu tvorilo 12 milijuna stanovnika s "nejednakim povijesnim i političkim iskustvima i različitim društvenim i kulturnim podrijetlom".⁵⁶ Zagovornici južnoslavenskog ujedinjenja pretpostavljali su da će stvaranje jugoslavenske države, oslobođene vanjskog tutorstva, ukloniti nacionalne sukobe iz političkog života. Međutim, kasniji događaji su pokazali posve suprotno. Velikosrpsko i unitarističko shvaćanje državnog ustroj-

stva bilo je provođeno centralističkim mjerama koje su izazvale otpor nesrpskog stanovništva pa je nacionalno pitanje "postalo najvažniji problem unutrašnjih odnosa Jugoslavije".⁵⁷

Na mirovnoj je konferenciji u Parizu dr. Barac, kao ekspert Kraljevine SHS, za Saveznike sastavio, na temelju raznih vojnih i civilnih dokumenata, kratki prikaz (objavljen 1919. godine na francuskom i engleskom jeziku) o političkom opredjeljenju Hrvata i Slovenaca za vrijeme rata. U uvodnom dijelu tog izlaganja Barac je prilično oštro istupio protiv Austro-Ugarske Monarhije te je u svom izlaganju bio osobito projugoslavenski nastrojen.⁵⁸ No, u ocjeni njegove interpretacije zbivanja treba uzeti u obzir da je ovaj rad bio tiskan 1919. godine, a to je bilo vrijeme vrlo osjetljivog političkog djelovanja.

Tijekom 1919. godine dr. Barac je često komunicirao s mnogim utjecajnim političkim i crkvenim osobama u zemlji i inozemstvu (dr. Trumbićem, S. Radićem, splitskim biskupom dr. J. Carićem i ljubljanskim dr. A. Jegličem, jugoslavenskim veleposlanikom u Parizu dr. M. Spalajkovićem i drugima) te je tako održavao vezu između domovine i Pariza. Vrlo je vjerojatno da je on, kao visokopozicioniran i dobro obaviješten hrvatski crkveni velikodostojnik, slao neke informacije o političkim prilikama i položaju Crkve u Hrvatskoj i u Vatikanu.⁵⁹ Barac spada u one političare koji su u prvim godinama Kraljevine SHS bili u određenoj mjeri nosioci jugoslavenske vanjske politike. Cilj te politike bio je obilježen nastojanjima da se osigura integritet granica i pozicionira državu u novom europskom poretku.⁶⁰

Političko djelovanje dr. Barca u novoj državi bilo je osobito zapaženo kroz članstvo u privremenom Narodnom predstavništvu u grupi Narodnog kluba, u kojem je sudjelovao kao pripadnik Hrvatske zajednice.⁶¹ Kao zastupnik on je aktivno djelovao u radu parlamenta, o čemu nam svjedoče kratke novinske vijesti o njegovim upitima i intervencijama pri nadležnim tijelima vlasti. Barac se uvijek u svojim istupima borio za ravnopravnost i dostojanstvo svakoga čovjeka.⁶²

Tijekom 1920. godine je dr. Barac bio uključen u rad Hrvatske zajednice "na terenu". Primjerice, sudjelovao je na mnogim stranačkim skupovima i osnivanjima podružnica Hrvatske zajednice u Slavoniji i Srijemu gdje je obično istupao kao jedan od govornika.

Na izborima za ustavotvornu skupštinu, održanim 28. studenog 1920. godine, Barac je na listi Hrvatske zajednice u srijemskoj župi istaknut kao drugorangirani kandidat, ali na tim izborima nije bio izabran u ustavotvornu skupštinu.⁶³ Kako je razvoj političkih prilika u zemlji sve više poprimao centralistički pravac, ali i zbog niza obveza unutar Crkve, Barac je prešao u opoziciju i postupno se počeo povlačiti iz aktivne politike. Kada je Trumbić 1926. godine utemeljio Hrvatsku federalističku seljačku stranku, Barac je postao njezin potpredsjednik.⁶⁴ Unatoč smanjenom angažmanu na političkom polju, i dalje je nastavio djelovati "čvrsto stojeći na liniji prava hrv. naroda za slobodom i nezavisnošću u pitanjima svoga narodnoga života".⁶⁵

Prigodom boravka predstavnika Slovenske pučke stranke na čelu s Antonom Korošcem u svibnju 1927. godine u Zagrebu, "održana je konferencija i sa vodstvom Hrvatske federalističke stranke". Raspravljao se o političkoj situaciji i izborima, a razgovorima je na strani federalista, uz dr. Polića, dr. Srkulja i dr. Miškulina, prisustvovao i dr. Barac.⁶⁶

U vrijeme šestosiječanjske diktature u Barčevoj su se kuriji u Zagrebu održavali sastanci političkih istomišljenika pa je Barac u određenom smislu nastavio ulogu svojevrsnog "političkog glasnika" koju je, kako smo već prije spomenuli, vršio još u vrijeme raspada Austro-Ugarske i stvaranja jugoslavenske države kada je uspješno prenosio vijesti i održavao vezu između političara u domovini i emigraciji.⁶⁷ Mnogima, koji su stradali pod pritiskom diktature, Barac je materijalno pomagao jer je u svo-

jim istupima bio vođen željom da posluži "istinskom interesima hrvatskog naroda".⁶⁸ Određenu političku ulogu Barac je, po svemu sudeći, imao i u događajima nakon Zagrebačkih punktacija te u zbivanjima oko Hrvatske seljačke stranke poslije hapšenja Vladka Mačeka 1933. godine.⁶⁹ Dakle, možemo kazati da je dr. Barac i u drugoj polovini dvadesetih i tijekom tridesetih godina ostao i dalje u određenoj mjeri aktivan u političkom životu.

Dr. Barac je u političkim raspravama pokazivao "veliku širinu duha i spremnost da se izloži, da dođe u opasnosti u narodnoj borbi", a posjedovao je "uvijek živ i nesalomiv nacionalni credo". Nije bio sklon kompromisima u politici, a zbog razvoja prilika nakon ujedinjenja je "mnogo duhovno patio".⁷⁰

ZAKLJUČAK

Dr. Fran Barac je svojim radom kao svećenik i znanstvenik u velikoj mjeri utjecao na razvoj crkvenih institucija (Bogoslovni fakultet, HBA, Sjemenište i dr.). Dugi je niz godina uspješno djelovao kao profesor na gimnaziji i fakultetu. Dva je puta obnašao dužnost dekana Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, a tijekom školske godine 1915./1916. bio je rektor Zagrebačkog sveučilišta. Napisao je nekoliko udžbenika za srednju školu. Vrijedno je surađivao u časopisima *Kršćanska škola*, *Katolički list* i *Bogoslovska smotra* u kojima je objavio više stručnih članaka. Polemičkim istupima i radovima je Barac afirmirao neoskolastički pravac u razvoju hrvatske filozofske misli s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Članke o političkim prilikama objavljivao je u listovima *Srijem*, *Hrvat*, *Hrvatska sloga* i *Graničar*. Svojim priložima i aktivnim sudjelovanjem nastojao je pomoći razne dobrotvorne akcije te popularizirati znanstveni rad i javna predavanja. Zato se možemo složiti s ocjenom da je Barac bio "odličan pedagog, duboki naučenjak i marni saradnik i pomoćnik crkvene hijerarhije, a uvijek i u svemu radu svećenik".⁷¹

U političkom životu je dr. Barac aktivno sudjelovao kao sljedbenik Starčevićeve Stranke prava, a njegova politička djelatnost je bila osobito važna za Prvog svjetskog rata kada je održavao vezu između predstavnika političkih stranaka u zemlji i članova Jugoslavenskog odbora te s predstavnikom srpskog presbira u Švicarskoj. Također, Barac je sudjelovao u političkim raspravama Narodnog vijeća u Zagrebu kao i u događajima tijekom listopada, studenoga i prosinca 1918. godine. Kao ekspert Kraljevine SHS za Saveznike na Mirovnoj konferenciji u Parizu sastavio je kratki prikaz o političkom opredjeljenju Hrvata i Slovenaca za vrijeme rata. Njegovo političko djelovanje bilo je zapaženo i kroz članstvo u privremenom Narodnom predstavništvu u grupi Narodnog kluba, u kojem je sudjelovao kao pripadnik Hrvatske zajednice. Također, Barac je sudjelovao i na izborima za ustavotvornu skupštinu 1920. godine na listi Hrvatske zajednice, a kada je Trumbić 1926. godine utemeljio Hrvatsku federalističku seljačku stranku, Barac je postao njezin potpredsjednik. Unatoč smanjenom angažmanu, ostao je na političkom polju aktivan i krajem dvadesetih te tijekom tridesetih godina prošlog stoljeća.. U svom političkom djelovanju polazio je od ideje hrvatskog državnog prava, ali je pred kraj I. svjetskog rata sve aktivnije zagovarao oživotvorenje ideje stvaranja države jugoslavenskih naroda. Kada je u nekoliko početnih godina života nove države jasno uvidio nepravdu koja se nanosi Hrvatima i drugim nesrpskim narodima, Barac je u svojim kritički intoniranim istupima i novinskim člancima jasno iskazivao nezadovoljstvo državnim ustrojstvom, teškim teretima i neznatnim pravima hrvatskog naroda, ali i svih drugih obespravljenih u Kraljevini SHS.

Bilješke:

1. Povodom 130. godišnjice rođenja dr. Barca, za Časopis za suvremenu povijest 34/2002., br. 2, predao sam u tisak rad pod naslovom "Prinos poznavanju političkog djelovanja dr. Frana Barca". Ovaj prilog u Podravskom zborniku je u određenim dijelovima svojevrsna nadopuna i nastavak toga članka jer sam u međuvremenu kroz daljnja istraživanja u svezi djelovanja dr. Barca došao do novih spoznaja koje ovom prigodom iznosim.
2. O podrijetlu porodice Barac postoje određene nedoumice jer prezime Barac nije karakteristično za Podravinu. G. Kuzmić tvrdi da je obitelj Barac goranskog podrijetla. Usp. Gustav KUZMIĆ, Spomenica župe Virje: Virje u dvadesetom stoljeću, Virje 1999., 126. P. Šimunović napominje da prezime Barac uglavnom u nas možemo naći po tzv. Hrvatskom primorju i Istri, a vrlo je frekventno u Italiji, osobito u Veneciji. Usp. Petar ŠIMUNOVIĆ, Hrvatska prezimena: podrijetlo, značenje i rasprostranjenost, Zagreb 1995., 93.-94. Danas u Šemovcima nema više nikoga s prezimenom Barac, ali još postoji klijet i vinograd koje je nekad posjedovala obitelj Barac, a sada se nalaze u vlasništvu obitelji Kopas-Kristić.
3. Požeška kolegija : spomenica o stogodišnjici 1835-1935, Slav. Požega 1935., 252, 255.
4. Hrvatski državni arhiv u Slavanskom Brodu - Odjel u Požegi, Matica sposobnih br. 1 požeške gimnazije (dalje: Matica sposobnih).
5. "†Dr. Fran Barac", Alma mater Croatica: glasnik Hrvatskog sveučilišnog društva u Zagrebu (dalje: AMC), IV/1940., br. 2, 92., i Đuro GRAČANIN, "Fran Barac", Hrvatska enciklopedija, sv. II., Zagreb 1941., 215.
6. Usp. Matica sposobnih.
7. "†Mons. Dr Fran Barac", Katolički list : crkveno-pastoralni časopis (dalje: KL), Tečaj 91/1940., br. 39, 463.
8. Ivan ŠKREBLIN, "Pedagoški rad Msgra dra Frana Barca", Kršćanska škola (dalje: KŠ), 45/1941., br. 1-2, 11.-16.
9. "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 463.
10. Požeška kolegija, 128.-129., 147.-148.
11. Usp. Matica sposobnih.
12. Isto. Inače, Barčeva radnja je vrlo zanimljiva jer je na stranicama crkvenog tiska onoga vremena izazvala oštru raspravu o pitanju modernizma između dr. Barca i krčkog biskupa A. Mahnića. U polemiku su se vrlo aktivno uključili, te svrstali na Barčevu stranu, sveučilišni profesori dr. A. Bauer, dr. J. Marić i dr. J. Pazman.
13. Požeška kolegija, 146, 151. te "Barac, Fran", Hrvatski biografski leksikon (dalje: HBL), sv. 1, Zagreb 1983., 434., i "†Dr. Fran Barac", AMC, IV/1940., br. 2, 92.
14. Josip BUTURAC, "Bauer, Antun", HBL, sv. 1, Zagreb 1983., 539.-540.
15. "†Dr. Fran Barac", AMC, IV/1940., br. 2, 92. Barac je 1925. godine napisao i kratku povijest teološkog fakulteta u Zagrebu. Usp. Fran BARAC, "Teološki fakultet", Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874.-1924.: Spomenica akademičkoga senata, Zagreb 1925., 79.-95.
16. I. ŠKREBLIN, "Pedagoški rad Msgra dra Frana Barca", KŠ, 45/1941., br. 1-2, 11.-16.
17. "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", Bogoslovska Smotra (dalje: BS), XXVIII/1940., 392.-394., i Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, "Izveštaj o ekonomsko-financijskim odnosima između Katoličko bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i njegovih instituta", Croatia Christiana Periodica: časopis Instituta za crkvenu povijest KBF-a u Zagrebu (dalje: CCP), XIV/1990., br. 26., 207-272.
18. Andrija ŽIVKOVIĆ, "†Dr. Fran Barac", BS, XXVIII/1940., 322.-323.
19. Josip BUTURAC, "Iz povijesti Hrvatske bogoslovske akademije 1922.-1945.", CCP/1/1977., 10.
20. "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", BS, XXVIII/1940., 393. Barac je, naime, bio žestoki kritičar S. Pribičevića i njegovih ždemokrata'.
21. Staroslavenska akademija je bila osnovana u Krku 18. studenog 1902. godine. Tom prigodom je biskup Mahnić pred nju postavio sljedeće ciljeve: "da se spriječiti nestajanje slavenske liturgije; da se namaknu potrebne liturgijske knjige i da se uobće uredi pitanje glagoljanja i akomodira crkvenim propisima; zatim da se spašavaju glagoljski spomenici i napokon da se u krčkoj biskupiji preudesi liturgijsko pjevanje prema crkvenim zahtjevima". Usp. Vjekoslav ŠTEFANIĆ, "Staroslavenska akademija u Krku (1902.-1927.)", Croatia Sacra: arhiv za crkvenu povijest Hrvata, God. 13-14/1944. br. 22-23, 18.-19. Leonovo društvo u Senju je bilo osnovano "1908. sa zadaćom da unapređuje kršćansku filozofiju". Usp. J. BUTURAC, "Iz povijesti Hrvatske bogoslovske akademije 1922.-1945.", CCP/1/1977., 7.
22. Isti, 10.
23. "Barac, Fran", HBL, sv. 1, Zagreb 1983., 434., i "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", BS, XXVIII/1940., 389, 393.
24. "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 464.
25. Matija BERLJAK, "Dr. Josip Pazman i "Bogoslovska smotra", BS, LXX/2000., br. 3-4, 507.-522.
26. Neoskolastički pokret je nastao kao reakcija na različite struje moderne europske filozofije. U Hrvatskoj se, kao i u Europi, počeo razvijati od sredine 19. stoljeća. Usp. više o tome Ivan MACAN, "Neoskolastika u Hrvatskoj od 1874. do 1945.", Otvorena pitanja povijesti hrvatske filozofije: zbornik radova znanstvenoga skupa, Zagreb, 23.-25. lipnja 1999., Zagreb 1999., 331.-346.
27. Fran BARAC, O modernoj katoličkoj apologetici, Požega 1907., 7, 156.
28. Usp. "O radu konstituante. Monarkija - republika", Srijem: glasilo Hrvatske Zajednice (Vukovar), br. 62, 16. X. 1920., 1.-2, "Druga godišnjica 29. listopada", Srijem, br. 65, 27. X. 1920., 1, "Državno blagostanje traži - federalizam", Srijem, br. 71, 17. XI. 1920., 1
29. A. ŽIVKOVIĆ, "†Dr. Fran Barac", BS, XXVIII/1940., 332., i "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", BS, XXVIII/1940., 395.
30. Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu F. Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1915./1916., Zagreb 1915., 3.

31. G. KUZMIĆ, Spomenica župe Virje : Virje u dvadesetom stoljeću, Virje 1999., 26. Na svetkovinu Krista Kralja, 25.11.2001. godine u Šemovcima je na poticaj svećenika dr. Ivana Goluba postavljena na pročelju crkve sv. Križa spomen-ploča dr. Franu Barcu. Postavljanje spomen-ploče ostvario je sakristan i crkveni odbornik gospodin Vlado Kopas s obitelji, i uz pomoć mnogih dobročinitelja. Time su se žitelji Šemovca dostojno prisjetili i obilježili više od šest desetljeća od smrti svojeg nekadašnjeg sumješтана. Usp. "Spomen-ploča Frani Barcu", Glas Koncila (Zagreb), br. 49, 9.XII.2001., 16.
32. "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", BS, XXVIII/1940., 396.
33. Isto, 392.
34. Isto, 393, i "†Dr. Fran Barac", AMC, IV/1940., br. 2, 93. te "Svečani pogreb zagrebačkog kanonika i sveučilišnog profesora dra Frana Barca", Jutarnji list (Zagreb), br. 10.298, 24. IX. 1940., 15.
35. "Umro sveuč. prof. dr. Fran Barac", Jutarnji list, br. 10.295, 21. IX. 1940., 7., i "Svečani pogreb zagrebačkog kanonika i sveučilišnog profesora dra Frana Barca", Jutarnji list, br. 10.298, 24. IX. 1940., 15.
36. A. ŽIVKOVIĆ, "†Dr. Fran Barac", BS, XXVIII/1940., 322., i "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 463.
37. "Dr. Fran Barac : In memoriam", Hrvatski list (Zagreb), br. 264 (6926), 22.IX.1940., 17.
38. "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 464.
39. U održavanju veza između hrvatskih političara u domovini i emigraciji uz Barca je sudjelovao i dr. Svetozar Rittig. Usp. Ante MANIČIĆ, Fragmenti za historiju ujedinjenja: Povodom četrdesetogodišnjice osnivanja Jugoslavenskog odbora, Zagreb 1956., 24, 57.-58.
40. Milada PAULOVÁ, Jugoslavenski Odbor: (Povijest jugoslavenske emigracije za svjetskog rata od 1914.-1918.), Zagreb 1925., 104.-111., 351.-358, 543., i J. KRIŠTO, Prešućena povijest, 339. te Dragovan ŠEPIĆ, Italija, Saveznici i jugoslavensko pitanje, Zagreb 1970., 145.
41. B. KRIZMAN, "Povjerljive veze između Jugoslavenskog odbora i domaćih političara za 1 svjetskog rata", Historijski zbornik, XV(1962), 217.-229. i B. KRIZMAN, "Stvaranje jugoslavenske države", Istoriski pregled : časopis za nastavu istorije, IV/1958., br. 3-4., 167.-216.
42. D. ŠEPIĆ, Italija, Saveznici i jugoslavensko pitanje, 145.
43. Vidi o tome Arhiv Jugoslavenskog odbora, 22/91. V. Novak je smatrao da je Barac jedan od nosioca "vješto kamuflirane crkvene političke koncepcije" koja je imala za cilj "unijačenje Balkana". Usp. Viktor NOVAK, Magnum Crimen : pola vijeka klerikalizma u Hrvatskoj, Zagreb 1948., 79. D. Živojinović, svojevrsni nastavljivač Novakova djela, zastupa tezu da je Barac u kontekstu vjerskih pitanja djelovao na liniji prozelitizma. Usp. Dragoljub R. ŽIVOJINOVIĆ, Vatikan, Srbija i stvaranje jugoslavenske države 1914-1920, Beograd 1980., 228.-229. O položaju Katoličke crkve u Hrvatskoj i stvaranju jugoslavenske države u razdoblju od 1918. do 1921. godine, za detaljnije informacije pogledati rad Zlatko MATIJEVIĆ, "Katolička crkva u Hrvatskoj i stvaranje jugoslavenske države 1918-1921. godine", Povijesni prilozi, 5/1986., 3.-93.
44. Arhiv Rektorata Sveučilišta u Zagrebu (dalje ARSZ), br. 81-1916. Ovom prigodom posebno zahvaljujem mr. sc. Ranki Franz-Štern iz Arhiva Rektorata Sveučilišta u Zagrebu i dr. sc. Ivanu Mirniku iz Arheološkog muzeja u Zagrebu koji su mi dali na uvid i korištenje građu vezanu za ove događaje.
45. ARSZ, Sveučilište u Zagrebu Knjiga doktora (23. listopada 1909. do 15. lipnja 1921.), br. 1074, 1075.
46. F. TUĐMAN, Hrvatska u monarhističkoj Jugoslaviji 1918.-1941., 205. O susretu Barca i Borojevića postoji Meštrovićevo sjećanje. Usp. Ivan MEŠTROVIĆ, Uspomene na političke ljude i događaje, Zagreb 1969., 86.-87. Ovdje valja upozoriti na ulogu intelektualaca (posebno umjetničke grupe oko Ivana Meštrovića), odnosno određenih svećeničkih i laičkih krugova (dr. Barac, dr. Rittig, P. Rogulja i dr.) pri raspadu Austro-Ugarske i u stvaranju države južnoslavenskih naroda 1918. godine. Usp. o tome više radova J. Krište i Z. Matijevića, a posebno vidi: Jure KRIŠTO, "Katoličko priklanjanje ideologiji jugoslavenstva", Časopis za suvremenu povijest (dalje: ČSP), 24/1992., br. 2, 25.-45. te Zlatko MATIJEVIĆ, Slom politike katoličkog jugoslavenstva : Hrvatska pučka stranka u političkom životu Kraljevine SHS (1919.-1929.), Zagreb 1998.
47. "Izjava", Novine (Zagreb), br. 24, 2.II.1918., 1.
48. Građa o stvaranju jugoslavenske države (1.I.-20.XII.1918.), sv. 1, dok. br. 89, 113.-114.
49. O ulozi Barca u tim zbivanjima vidi Bogdan KRIZMAN, Hrvatska u Prvom svjetskom ratu: Hrvatsko -srpski politički odnosi, Zagreb 1989., 227.-230., 302.-304., 334.
50. "Jedinstvena Jugoslavija", Narodna Politika (Zagreb), br. 9, 25.XI.1918., 1.
51. I. Perić tvrdi da su na sjednici Središnjeg odbora Narodnog vijeća SHS Barac i još neki zastupnici zagovarali stav da se, prema "načelu plemenske ravnopravnosti" Slovenaca, Hrvata i Srba, izaberu izaslanici koji će stupiti u dogovor s predstavnicima Srbije o formiranju "zajedničke vlade", a pri tome treba biti isključen svaki oblik majorizacije. Usp. Ivo PERIĆ, Hrvatski državni sabor : 1848.-2000., Sv. 3. : 1918.-2000., Zagreb 2000., 19.-20.
52. Josip HORVAT, Politička povijest Hrvatske, Zagreb 1938., 158.
53. Jure KRIŠTO, Prešućena povijest : katolička crkva u hrvatskoj politici 1858.-1918, Zagreb 1994., 366., i Srđan BUDISAVLJEVIĆ, Stvaranje države Srba Hrvata i Slovenaca, Zagreb 1958.175, 181.
54. Dušan BILANDŽIĆ, Hrvatska moderna povijest, Zagreb 1999., 73.
55. Trpimir MACAN, Hrvatska povijest : pregled, Zagreb 1995., 191.-192.
56. Jacob B. HOPTNER, Jugoslavija u krizi 1934.-1941, Rijeka 1972., 51.-52.
57. Ivo BANAC, Nacionalno pitanje u Jugoslaviji: Porijeklo, povijest, politika, Zagreb 1988., 139, 205.
58. Franjo BARAC, Croats and Slovenes : Friends of the Entente in the World War(A Few official Documents derived from the Archives of the Imperial and Royal Military Commanda), Paris 1919., 4, 8. U Arhivu Jugoslavenskog odbora, u skupini građe koja se čuva pod ime-

- nom Frana Barca, postoji niz dokumenta o nasilju talijanske vojske i njihovih pristalica nad hrvatskim življem ("Jugoslavenima") tijekom 1918. i 1919. godine u mnogim mjestima u Istri i Primorju. Budući da su Barcu ti slučajevi bili poznati, vrlo je vjerojatno da je i to utjecalo na oštrinu njegovih stavova. Usp. Arhiv Jugoslavenskog odbora, 22/58-67, 22/69.
59. Novak tvrdi da je Vatikan preko katoličkih svećenika (Barca i dr.) bio stalno izvještavan o stanju u Jugoslaviji pa je stoga na osnovi "pozitivnih i sigurnih informacija" korigirao svoj stav prema Jugoslaviji. Usp. V. NOVAK, Magnum Crimen, 127.-128.
60. J. B. HOPTNER, Jugoslavija u krizi 1934-1941, 56.
61. Hrvatska zajednica je, piše D. Jović, bila osnovana u Zagrebu 17. srpnja 1920. godine. na sastanku koji su sazvale Starčevićeva Stranka prava i Napredna demokratska stranka, a predstavljala je tzv. sitno građanstvo (obrtnike, trgovce, činovnike, slobodne profesije i dr.). Usp. Dragiša JOVIĆ, "Hrvatska zajednica u političkom životu Slavonije, Srijema i Baranje 1919.-1920. godine", ČSP, 32/2000., br. 2, 235.-255. No, Jović navodi krivu godinu osnutka HZ. Naime, H. Matković kao datum osnutka HZ navodi "17. jula 1919. godine". Usp. Hrvoje MATKOVIĆ, "Hrvatska zajednica : Prilog proučavanju političkih stranaka u staroj Jugoslaviji", Istorija XX veka : zbornik radova, V/1963. Beograd 1963., 5.-136. Također, N. Engelsfeld piše da je 17. srpnja 1919. u Zagrebu "spajanjem Starčevićeve stranke prava, Lorkovićeve Narodne demokratske stranke, grupe žHrvatsko kolo' iz Osijeka te Hrvatske težačke stranke iz BiH" osnovana HZ. Usp. Neda ENGELSFELD, Prvi parlament Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca - privremeno narodno predstavništvo, Zagreb 1989., 113.
62. "Izborne listine", Srijem, br. 58, 2. X. 1920., 1., usporedi kratku vijest o tome u članku "Izborni vjesnik", Hrvat (Zagreb), br. 187., 4. X. 1920., 1.
63. Prvi na listi je bio Mato Leaković, seljak iz Bošnjaka, koji je i izabran u ustavotvornu skupštinu. Na izborima za ustavotvornu skupštinu u Hrvatskoj i Slavoniji najviše je glasova dobila Radićeva HPSS dok je HZ vrlo loše prošla (dobila je samo 4 mandata). Usp. vijesti u listu Hrvat, br. 230, 25. XI. 1920., 1, br. 233, 29. XI. 1920., 1.
64. "Barac, Fran", HBL, sv. 1, Zagreb 1983., 435. Kada je 11. siječnja 1926. u Zagrebu bila osnovana Hrvatska federalistička seljačka stranka, Hrvatska zajednica je prestala postojati kao posebna stranka. Usp. o tome Hrvoje MATKOVIĆ, "Ante Trumbić i Hrvatska zajednica", Život i djelo Ante Trumbića, 129.-136.
65. "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 464.
66. "Dr Korošec u Zagrebu", Narodna Obrana (Đakovo), br. 19, 14.V.1927., 2. Posljednji parlamentarni izbori pred diktaturu bili su održani 11. rujna 1927. godine. Usp. D. BILANDŽIĆ, Hrvatska moderna povijest, 81.
67. Usp. Ljubo BOBAN, Kontroverze iz povijesti Jugoslavije, Zagreb 1989., 25, 79, 337.
68. "Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca", BS, XXVIII/1940., 392.
69. Ivo PETRINOVIĆ, Ante Trumbić: Politička shvaćanja i djelovanje, Zagreb 1986., 309, a osobito vidi bilješku 680.
70. "Dr. Fran Barac : In memoriam", Hrvatski list (Zagreb), br. 264 (6926), 22.IX.1940., 17.
71. "†Mons. Dr Fran Barac", KL, Tečaj 91/1940., br. 39, 465.

SUMMARY

Ivica ZVONAR Sc. M.

DR. FRAN BARAC - PRIEST, THEOLOGIAN AND A POLITICIAN

Frana Barac (1872-1940) was the priest, theologian and politician. Also, he was professor of the Faculty of Theology (from 1910. to 1938.), dean of the Faculty of Theology (1913./1914. i 1922./1923.) and head of the University of Zagreb (1915./1916.). His political activity is very important, because he was a member of the Croatian Union (Hrvatska Zajednica) and member of parliament of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (SHS). In the ecclesiastical life of Croatia Barac was an important factor, because he was involved in the work of Croatian Divinity Academy (Hrvatska Bogoslovska Akademija), and Archdiocesan seminary, and played an important role in the development of Catholic press in Croatia.